

समकालीन पूर्व समाजातील बहुसांस्कृतिकता

*डॉ. सुनिलदत्त एस. गवरे

*शांताताराम भाऊ घोलप कला विज्ञान आणि गोटीरामभाऊ पवार वाणिज्य महाविद्यालय ,शिवळे

प्रस्तावना:

बहुसांस्कृतिकता म्हणजे बहु-वांशिक संस्कृतीची स्वीकृती किंवा जाहिरात, एखाद्या विशिष्ट ठिकाणाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय रचनेवर, सहसा शाळा, व्यवसाय, परिसर, शहरे किंवा राष्ट्रे यासारख्या संस्थात्मक स्तरावर लागू केली जाते. या संदर्भात, बहुसांस्कृतिकतावादी कोणत्याही विशिष्ट वांशिक, धार्मिक गटाला किंवा सांस्कृतिक समुदायाला केंद्रस्थानी न ठेवता विशिष्ट वांशिक आणि धार्मिक गटांना विस्तारित समान मूल्य स्थितीचे समर्थन करतात. बहुसांस्कृतिकतेचे धोरण बहुधा आत्मसात आणि सामाजिक एकात्मतेच्या संकल्पनांशी विपरित असते.

Copyright © 2022 The Author(s): This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium for non-commercial use provided the original author and source are credited.

अभ्यासाची उद्दिष्टे:

१. बहुसांस्कृतिकतेचे स्वरूप समजावून घेणे.
२. बहुसांस्कृतिक नैतिक आणि सांस्कृतिक विविधतेचा आढावा घेणे.
३. बहुसांस्कृतिकतेचा संस्कृती एकमेकांवर प्रभाव त्याबद्दल अभ्यास करणे.

गृहितक:

१. बहुसांस्कृतिकतेचे स्वरूप काय आहे.
२. बहुसांस्कृतिकतेमुळे समस्यांमध्ये वाढ होत आहे की त्या कमी होत आहेत.
३. बहुसांस्कृतिकतेमुळे ठोस असा काही समाजसाठी काही उपाय आहे की नाही.

अभ्यास पध्दती:

प्रस्तुत निबंध लिहिण्यासाठी दुय्यम तथ्य संकलन पध्दतीचा अवलंब करण्यात आला आहे. यासाठी आधिवासी वस्ती, विविध मासिके, पुस्तके, वर्तमानपत्र आणि इंटरनेट इत्यादी माध्यमातून दुय्यम सामग्रीचे संकलन करण्यात आले आहे.

बहुसांस्कृतिकतेला पाठिंबा:

बहुसांस्कृतिकतेच्या समर्थकांद्वारे ही एक चांगली प्रणाली म्हणून पाहिली जाते जी लोकांना समाजात त्यांचे अस्तित्व अधिक वास्तववादीपणे व्यक्त करण्यास अनुमती देते आणि जी अधिक सहनशील आणि सामाजिक समस्यांशी अधिक चांगल्या प्रकारे

जुळवून घेते.^१ त्यांनी असा युक्तिवाद केला की संस्कृती ही जात किंवा धर्मावर आधारित व्याख्या नाही, परंतु संज्ञा बदलल्याप्रमाणे अनेक घटक आणि बदलांचा परिणाम आहे.

बहुसांस्कृतिकतेला विरोध:

बहुसांस्कृतिकतेवर टीका करण्यापूर्वी या शब्दाची व्याख्या करणे महत्त्वाचे आहे. अँड्र्यू हेवुड बहुसांस्कृतिकतेच्या दोन सर्वसमावेशक प्रकारांमध्ये फरक करतात : वर्णनात्मक आणि मानक. 'बहुसांस्कृतिकता' हा शब्द वर्णनात्मक आणि मानक अशा विविध प्रकारे वापरला जातो. वर्णनात्मक संज्ञा म्हणून, सांस्कृतिक विविधतेचा संदर्भ घेण्यासाठी घेतला गेला आहे. एक मानक संज्ञा म्हणून, बहुसांस्कृतिकता एक सकारात्मक समर्थन आहे, अगदी सांप्रदायिक विविधतेचा उत्सव, जो सामान्यतः एकतर विविध गटांच्या आदर आणि ओळखीच्या अधिकारावर आधारित असतो किंवा नैतिक आणि सांस्कृतिक विविधतेच्या व्यापक समाजाला समजलेल्या.

बहुसांस्कृतिकतेची टीका अनेकदा सांगते की ज्या संस्कृती एकमेकांवर प्रभाव टाकणाऱ्या आणि तरीही विभक्त राहणाऱ्या मैत्रीपूर्ण मार्गाने एकत्र राहतात त्या शाश्वत, उपरोधिक किंवा इष्ट आहेत.^२ असा युक्तिवाद केला गेला आहे की राष्ट्र राज्ये, जी आधीच त्यांच्या स्वतःच्या वेगळ्या सांस्कृतिक ओळखीचे समानार्थी आहेत, बहुसांस्कृतिकतेच्या लादण्यामुळे नष्ट होतात ज्यामुळे शेवटी यजमान देशांच्या विशिष्ट संस्कृतीचा न्हास होतो.^{३,४,५}

सुसान मोलर ओकिन तिच्या निबंधात "बहुसांस्कृतिकता स्त्रियांसाठी वाईट आहे का?"^६

हार्वर्डचे राज्यशास्त्राचे प्राध्यापक रॉबर्ट डी. पुतनाम यांनी बहुसांस्कृतिकता सामाजिक विश्वासावर कसा परिणाम करते याचा जवळजवळ दशकभर अभ्यास केला.^७ त्यांनी ४० यूएस समुदायांमधील २६,२०० लोकांचे सर्वेक्षण केले जेव्हा डेटा वर्ग, उत्पन्न आणि इतर घटकांसाठी समायोजित केला गेला, जसे की जास्त वांशिक विविधता असलेले समुदाय, विश्वासाची मोठी हानी. पुतनाम लिहितात, "विविध समुदायातील लोक 'स्थानिक महापौरांवर विश्वास ठेवत नाहीत, त्यांचा स्थानिक वृत्तपत्रावर विश्वास नाही, ते इतर लोकांवर विश्वास ठेवत नाहीत आणि ते संस्थांवर विश्वास ठेवत नाहीत."^८ अशा वांशिक विविधतेच्या उपस्थितीत, असे पुतनाम सांगतात

आम्ही जुन्या पद्धतीचे कमी आहोत. आम्ही कासवासारखे वागतो. विविधतेचा परिणाम आपल्या कल्पनेपेक्षा वाईट आहे. आणि असे नाही की जे आपल्यासारखे नाहीत त्यांच्यावर आपण विश्वास ठेवत नाही. वेगवेगळ्या समुदायांमध्ये, आम्ही आमच्यासारख्या दिसणाऱ्या लोकांवर विश्वास ठेवत नाही.^९

नीतिशास्त्रशास्त्रज्ञ फ्रँक साल्टर लिहितात:

तुलनेने एकसंध समाज सार्वजनिक वस्तूंमध्ये अधिक गुंतवणूक करतात, जे सार्वजनिक परोपकाराची उच्च पातळी दर्शवतात. उदाहरणार्थ, वांशिक एकजिनसीपणाचे प्रमाण सरकारच्या जीडीपीशी तसेच नागरिकांच्या सरासरी संपत्तीशी संबंधित आहे. युनायटेड स्टेट्स, आफ्रिका आणि आग्नेय आशियातील केस स्टडीजमध्ये असे आढळून आले आहे की बहु-जातीय समाज कमी धर्मादाय आणि सार्वजनिक पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी कमी समर्थन करतात. मॉस्कोच्या भिकाऱ्यांना इतर प्रजातीपेक्षा सहकारी

प्रजातींकडून जास्त भेटवस्तू मिळतात, युनायटेड स्टेट्समधील सार्वजनिक वस्तूवर नगरपालिका खर्चाच्या अलीकडील अभ्यासात असे आढळून आले आहे की वांशिक किंवा वांशिक विविधता असलेली शहरे एकसंध शहरांपेक्षा त्यांच्या बजेटचा लहान भाग खर्च करतात आणि सार्वजनिक सेवांसाठी अधिक पैसे देतात. व्यक्ती कमी खर्च करतात.^{१०}

समकालीन पूर्व समाजातील बहुसांस्कृतिकता:

भारत:

भारताची संस्कृती तिच्या प्रदीर्घ इतिहास, अद्वितीय भूगोल आणि वैविध्यपूर्ण लोकसंख्येमुळे आकाराला आली आहे. भारतातील भाषा, धर्म, नृत्य, संगीत, वास्तुकला आणि चालीरीती वेगवेगळ्या ठिकाणी वेगवेगळ्या आहेत, तरीही त्यांच्यात समानता आहे. भारताची संस्कृती ही भारतीय उपखंडातील परंपरांमध्ये पसरलेल्या आणि शतकानुशतके जुन्या असलेल्या या विविध उप-संस्कृतींचे एकत्रीकरण आहे.^{११}

धार्मिकदृष्ट्या हिंदू बहुसंख्य असून त्यानंतर मुस्लिम दुसऱ्या क्रमांकावर आहेत. वास्तविक आकडे खालीलप्रमाणे आहेत: हिंदू (८०.५%), मुस्लिम (१३.४%), ख्रिश्चन (२.३%), शीख (२.१%), बौद्ध, बहाई, अहमदी, जैन, ज्यू आणि पारशी.^{१२} भारताच्या प्रजासत्ताक राज्यांच्या सीमा मुख्यतः भाषिक गटांवर ओढल्या जातात; या निर्णयानंतर स्थानिक वांशिक-भाषिक संस्कृतीचे जतन केले जात आहे. अशा प्रकारे भाषा, संस्कृती, पाककृती, कपडे, साहित्यिक शैली, वास्तुकला, संगीत आणि उत्सवाच्या आधारावर राज्ये भिन्न आहेत.

इंडोनेशिया:

इंडोनेशियामध्ये ७०० हून अधिक भाषा बोलल्या जातात आणि जरी देशात मुस्लिम बहुल लोकसंख्या आहे, तरीही तेथे मोठ्या प्रमाणात ख्रिश्चन आणि हिंदू लोकसंख्या आहे. इंडोनेशियाचे राष्ट्रीय ब्रीदवाक्य, 'भन्नेका तुंगगल इका' ('विविधतेतील एकता' 'अनेक, तरीही एक') प्रकाशित करते, देशाला आकार देणाऱ्या विविधतेचे स्पष्टपणे वर्णन करते. इंडोनेशियामध्ये स्थलांतरामुळे त्यांच्या पारंपारिक क्षेत्राबाहेर राहणाऱ्या वांशिक गटांची लक्षणीय लोकसंख्या आहे. त्यानंतर लवकरच १९९९ मध्ये अब्दुर्रहमान वाहिदसत्तेवर येताच त्यांनी जाती संबंध सुधारण्यासाठी काही भेदभावाचे नियम त्वरीत रद्द केले. चिनी इंडोनेशियन लोक सध्या पुर्नशोधाच्या युगात आहेत. गेल्या दशकात निर्बंधांमुळे मॅडरीन बोलता न आलेल्या अनेक तरुण पिढीने मॅडरीन शिकणे पसंत केले, कारण देशभरात अनेक प्रशिक्षण केंद्रे उघडली गेली. अंबोन, मलुकू ही अशी ठिकाणे आहेत जिथे १९९९ ते २००२ दरम्यान मलुकू बेटावर ख्रिश्चन आणि मुस्लिम गटांमध्ये सर्वात वाईट हिंसाचार झाला.^{१३}

जपान:

ऐनू सारख्या वांशिक अल्पसंख्याकांचे दावे फेटाळले गेले असले तरीही जपानी समाजाने त्यांच्या एकजिनसीपणाच्या विचारसरणीसह जपानमधील वांशिक भेदांची आवश्यकता पारंपारिकपणे नाकारली आहे. जपानी मंत्री तारो असो यांनी जपानला "एका वंशाचा" देश म्हटले.^{१४} तथापि, संपूर्ण जपानमध्ये स्थानिक सरकार-अनुदानित 'आंतरराष्ट्रीय सोसायटी' NPOs आहेत.^{१५}

मलेशिया:**मुख्य लेख:** केतुआनन मेलायु

मलेशिया हा बहु-वांशिक देश आहे ज्यात बहुसंख्य मले आणि लोकसंख्या ५२% आहे. सुमारे ३०% लोकसंख्या चिनी वंशाचे मलेशियन आहेत. भारतीय वंशाचे मलेशियन लोकसंख्येच्या सुमारे ८% आहेत. उर्वरित १०% मध्ये हे समाविष्ट आहे. पूर्व मलेशियाची मूळ नावे बाजाऊ, बिड्युह, दुसुन, इबान, कडझान, मेलानौ, ओरंग उलू, सारवाकियान मलय इ. ओरंग ऍशले आणि सियामी लोक हे प्रायद्वीपीय मलेशियाच्या इतर स्थानिक जमाती आहेत आणि चेडियार, पेरानाकन आणि पोर्तुगीज या प्रायद्वीपीय मलेशियातील इतर गैर-मूळ जमाती आहेत.

मलेशियन न्यू इकॉनॉमिक पॉलिसी किंवा NEP सकारात्मक कृती म्हणून कार्य करते. हे शिक्षणापासून आर्थिक ते सामाजिक एकात्मतेपर्यंत जीवनाच्या विविध पैलूंमध्ये संरचनात्मक बदलांना प्रोत्साहन देते. १३ मे १९६९च्या वांशिक दंगलीनंतर स्थापन झालेल्या, अल्पसंख्याक चिनी लोकसंख्येचे देशातील व्यावसायिक क्रियाकलापांवर लक्षणीय नियंत्रण असलेल्या आर्थिक नियंत्रणामध्ये लक्षणीय असंतुलन शोधण्यात आले.

मलय द्वीपकल्पाचा आंतरराष्ट्रीय व्यापार संबंधांचा मोठा इतिहास आहे ज्याने त्याच्या वांशिक आणि धार्मिक रचनेवर प्रभाव टाकला आहे. १८ व्या शतकापूर्वी जेव्हा ब्रिटीशांनी नवीन उद्योग सुरू केले आणि चीनी आणि भारतीय कामगार आयात केले तेव्हा प्रामुख्याने मलय लोकांची वांशिक रचना नाटकीयरित्या बदलली. पेनांग, मलाक्का आणि सिंगापूर यांसारख्या बऱ्याच क्षेत्रांमध्ये त्या वेळी ब्रिटीश मलायावर चिनी लोकांचे वर्चस्व होते. इमिग्रेशनचा मलयांच्या लोकसंख्या आणि सांस्कृतिक स्थितीवर परिणाम होत असूनही, तीन जाती (आणि इतर लहान गट) मोठ्या प्रमाणावर शांतताप्रिय होत्या.

मलायाच्या फेडरेशनच्या पूर्वीच्या स्वातंत्र्याची वाटाघाटी एका नवीन समाजावर आधारित सामाजिक करारावर झाली. हा करार १९५७ च्या मलय संविधान आणि १९६३ मलेशियन राज्यघटनेमध्ये त्याच स्वरूपात परावर्तित झाला होता, ज्याने स्थलांतरित गटांना नागरिकत्व आणि 'मले लोकांना विशेष अधिकार' प्रदान केले होते. याला बऱ्याचदा भुमीपुत्र धोरण असे संबोधले जाते. ही बहुलवादी धोरणे मलय अधिकारांच्या कथित नाशाचा विरोध करणाऱ्या वर्णद्वेषी मलय पक्षांच्या दबावाखाली आली. हा मुद्दा कधीकधी मलेशियातील धार्मिक स्वातंत्र्याच्या वादग्रस्त स्थितीशी संबंधित असतो.

मॉरिशस:

बहुसांस्कृतिकता हे मॉरिशस बेटाचे वैशिष्ट्य आहे. मॉरिशियन समाजामध्ये विविध वांशिक आणि धार्मिक गटांतील लोकांचा समावेश होतो : हिंदू, मुस्लिम आणि शीख, इंडो-मॉरिशियन, मॉरिशियन क्रेओल्स (आफ्रिकन आणि मालागासी वंशाचे), बौद्ध रोमन कॅथलिक, चीन-मॉरिशियन आणि फ्रँको-मॉरिशियन (मूळ फ्रेंच वंशाचे वंशज).

फिलीपिन्स:

फिलीपिन्स हे जगातील आठव्या क्रमांकाचे बहुजातीय राष्ट्र आहे.^{१५} सामान्यतः १० प्रमुख स्थानिक वांशिक गट आहेत, मुख्यतः बिकोलानो, इबानाग, इलोकानो, इवॅटन, कपम्पांगन, मोरो, पंगसिनेन्स, संबल, तागालोग आणि विसायन. फिलीपिन्समध्ये बडजो,

इगोरोट, लुमाड, मंग्यान आणि नेग्रिटोस सारख्या इतर अनेक आदिवासी जमाती देखील आहेत. देशात अमेरिकन, अरबी, चीनी, भारतीय आणि हिस्पॅनिक वंशाचे विशेष समुदाय आहेत. फिलीपिन्स सरकार देशाच्या वांशिक विविधतेच्या समर्थन आणि संरक्षणाशी संबंधित विविध कार्यक्रम आयोजित करते.

सिंगापूर:

सिंगापूर मंदारिन चायनीज, तमिळ आणि मलय या तीन इतर भाषांना अधिकृत भाषा म्हणून मान्यता देते, मलय ही राष्ट्रीय भाषा आहे. सिंगापूर हा बहुभाषिक देश असण्यासोबतच या तिन्ही जातीय समुदायांद्वारे साजरे केले जाणारे सण देखील ओळखतो. या प्रकारच्या वांशिक गटाची सर्वाधिक लोकसंख्या असलेले सिंगापूरमधील क्षेत्र म्हणजे चायनाटाउन, गेलांग आणि लिटल इंडिया.

दक्षिण कोरिया:

दक्षिण कोरिया हा जगातील सर्वात वांशिकदृष्ट्या एकसंध देशांपैकी एक आहे. ज्यांच्याकडे अशी वैशिष्ट्ये नाहीत त्यांना कोरियन समाजाने अनेकदा नाकारले किंवा भेदभाव केला.^{१६}

सारांश:

वरील चर्चेनुसार असे सांगता येईल की बहुसांस्कृतिकता हा सर्व देशांचा आधार आहे. बहुसांस्कृतिकतेचे धोरण बहुधा आत्मसात आणि सामाजिक एकात्मतेच्या संकल्पनांशी विपरित असते. बहुसांस्कृतिकतेच्या समर्थकांद्वारे ही एक चांगली प्रणाली म्हणून पाहिली जाते जी लोकांना समाजात त्यांचे अस्तित्व अधिक वास्तववादीपणे व्यक्त करण्यास अनुमती देते आणि जी अधिक सहनशील आणि सामाजिक समस्यांशी अधिक चांगल्या प्रकारे जुळवून घेते. समकालीन पूर्व समाजातील बहुसांस्कृतिकता भारत, इंडोनेशिया, जपान, मलेशिया, मॉरिशस, फिलीपिन्स, सिंगापूर, दक्षिण कोरिया इत्यादी देशातील बहुसांस्कृतिकवादाची थेटक्यात चर्चा केली आहे.

संदर्भ:

- कोरियातील आंतरविवाहित जपानी महिलांचे जीवन वेबॅक मशीनवर १३ ऑक्टोबर १९९९ रोजी संग्रहित, ९ फेब्रुवारी २०११ रोजी मूळ पासून संग्रहित.
- सामान्य बहुसांस्कृतिकतेची समस्या, ९ सप्टेंबर २०१० रोजी मूळ पासून संग्रहित.
- स्पाइक संस्कृती, लेख, बहुसांस्कृतिकतेविरुद्ध प्रतिक्रिया? १० मे २००४ रोजी मूळ पासून संग्रहित.
- स्पाइक राजकारण, लेख, बहुसांस्कृतिकतेच्या समस्या. २ जानेवारी २००२ रोजी मूळ पासून संग्रहित.
- बहुसांस्कृतिक हल्ला अहवाल, १५ जानेवारी २००९ रोजी मूळ पासून संग्रहित.
- ओकिन बहुसांस्कृतिकता स्त्रियांसाठी वाईट आहे का?, वेबॅक मशीन, बोस्टन रिव्यू १९९.९
- पुटनम, रॉबर्ट डी., ई प्लुरिबस उनम: २१ व्या शतकातील विविधता आणि समुदाय, २००६.
- विक्रेता, स्टीव्ह, फ्रॅक्चर्ड फ्यूचर, १५ जानेवारी २००७ रोजी वेबॅक मशीन अमेरिकन कंझर्वेटिव्ह.

- साल्टर, फ्रँक चह.१४६, अनुवांशिक व्याजावर.
- मोहम्मद मलिका, भारतातील संमिश्र संस्कृतीचा पाया. आकार बुक्स, २००७,
- भारतीय जनगणना, ३ एप्रिल २००७ रोजी मूळ पासून संग्रहित. १० नोव्हेंबर २०१० रोजी पुनर्प्राप्त.
- मोलुकासमध्ये धार्मिक हिंसाचाराचा उद्रेक, २९ सप्टेंबर २००९ वेबॅक मशीन येथे संग्रहित.
- असो ऋषी जपान हे एका वंशाचे राष्ट्र आहे, जपान टाइम्स. १८ ऑक्टोबर २००५.
- जपान मधील आंतरराष्ट्रीय सोसायटी २६ फेब्रुवारी २०१२ रोजी मूळ पासून संग्रहित. १० नोव्हेंबर २०१० रोजी पुनर्प्राप्त.
- वांशिक विविधतेच्या बाबतीत फिलीपिन्स २४० देशांपैकी ८ व्या येओह कोक खेंग, वेबॅक मशीन येथे २२ नोव्हेंबर २००९ संग्रहित वांशिक फ्रॅक्शनेशनच्या निर्देशांकाकडे.
- कोरियातील आंतरविवाहित जपानी महिलांचे जीवन वेबॅक मशीनवर १३ ऑक्टोबर १९९९ रोजी संग्रहित, ९ फेब्रुवारी २०११ रोजी मूळ पासून संग्रहित. युंग–युल किम (कोरिया विद्यापीठ आणि दक्षिण कॅलिफोर्निया विद्यापीठ, बहुजातीय आणि पारंपारिक अभ्यास केंद्र)

Cite This Article:

डॉ. सुनिलदत्त एस. गवरे, (2022) समकालीन पूर्व समाजातील बहुसांस्कृतिकता, *Electronic International Interdisciplinary Research Journal*, Volume No XI (Special Issue-I), 25-30.